

In memoriam

IVANCSÓ István

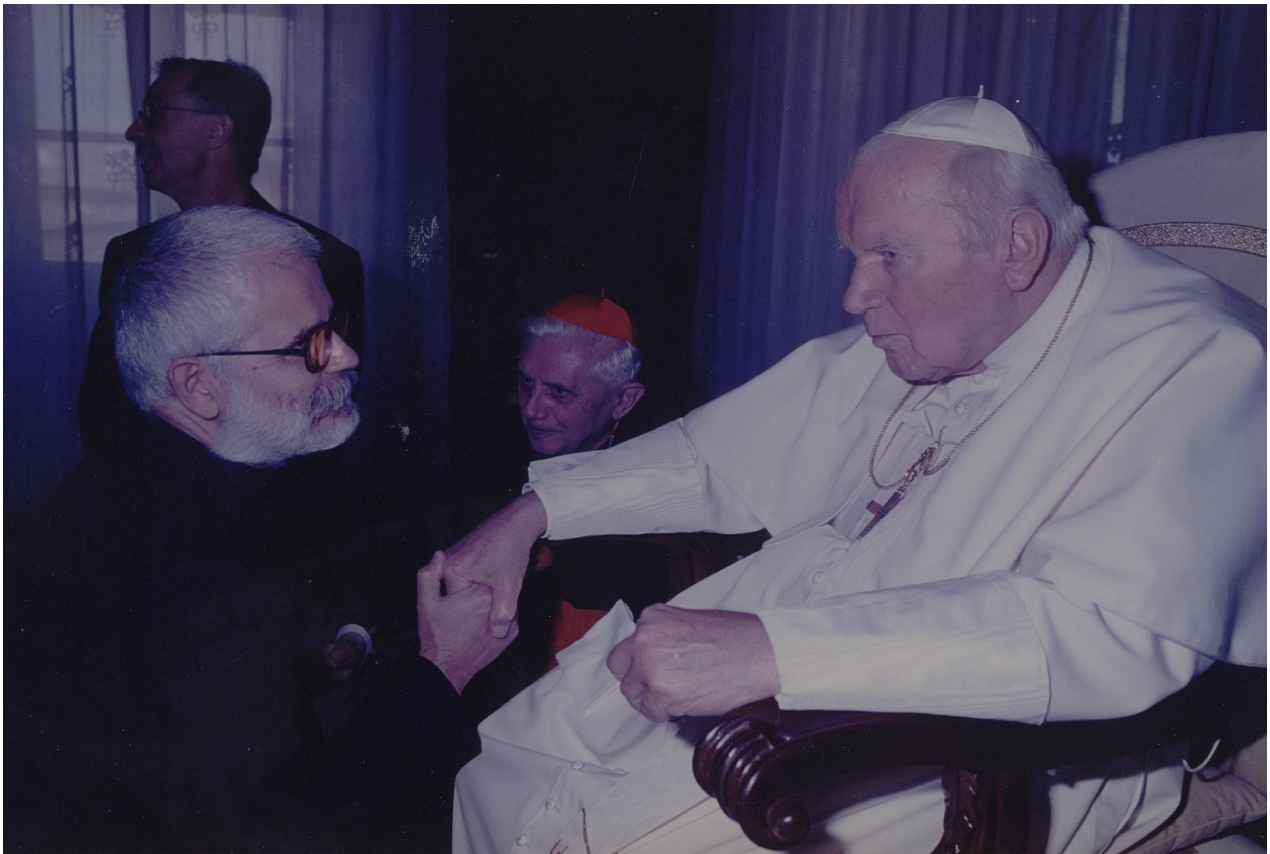
Szubjektív találkozásaim XVI. Benedek pápával

A szilveszter reggelén elhunyt emeritus pápánkkal bíboros korától kezdve nagyon sokszor volt alkalmam találkozni. Bizton állíthatom, hogy többször, mint a mostani püspökeinknek. Róla szóló emlékezésemet most három szintre szeretném kiterjeszteni, s így reflektálni a találkozásainkra.

Az első szint a *lelki találkozásoké*. Ez – mint látni fogjuk – még nem nevezhető tudatosnak. Benedek pápa büszkén vallotta, hogy őt már a születése napján megkeresztelték, mégpedig 1927 nagyszombat délelőttjén az újonnan szentelt vízzel. A lelki találkozás első pontja: engem is a születésem napján kereszteltek. A templombúcsúnk napjának délelőttjén születtem (papi családban), s a délutáni vecsernyében már meg is kereszteltek. Büszkén vallom tehát, hogy csak öt órányit voltam pogány, hamar keresztény lehettem. Második találkozási pont: a hivatás. Benedek pápa már kisgyermekkorában a papi hivatás mellett döntött. Sőt, amikor egy nagy ünnepi eseményen ministrált Faulhaber bíboros mellett, hétévesen kimondta, hogy ő is bíboros akar lenni. Nos, én ilyen nem mondtam, de jómagam is kisgyermekként döntöttem el, hogy pap leszek. Soha semmi más hivatás vagy foglalkozás nem fordult meg a fejemben. Még akkor sem, amikor a huszonnégy hónapos katonaság megpróbáltatásait és ellenhatásait kellett elviselnem. Mint ahogy a fiatal Ratzingernek is. Aztán a fiatal pap hamar elkezdte a hittudománnyal való bensőséges foglalkozást, teológiai tanár, professzor lett, s élete végéig tanítani és tanulni(!) akart. Még pápaként is. Jómagam pappá szentelésemtől tanítom a teológiát, 1981 óta megszakítás nélkül, s igyekszem tanulni is.

Második szintnek a *szellemi találkozást* tekinthetem. A teológia révén ez az előző témához kapcsolódik, mintegy átmenetet képez vele. Joseph Ratzingert *A keresztény hit* című könyve alapján ismertem meg. Ezt a művét Bécsben adták ki 1976-ban, s nagy nehézségek árán lehetett beszerezni. Akkor ugyanis – a kommunista időkben – szinte teljesen tiltott volt hazánkban a vallásos irodalom megjelenítése. Ismerős volt ugyan Karl és Hugo Rahner, Yves Congar, Jean Danielou teológusok neve, de csak a nevük. Ratzingertől viszont megvolt ez a nagyszerű, világos, logikus felépítésű könyv. Micsoda értéket jelentett nekem is mint kispapnak! Ekkor még nem lehetett tudni, hogy valóban bíboros lesz, mint ahogyan azt sem, hogy pápává fogják választani, de azt igen, hogy a teológusok között kimagasló óriás. Így lehetett később a Hittani Kongregáció feje, a keresztény hit legfőbb őre, mondhatni: a pápa jobb keze. Ezt igazolja a három enciklikája is. Sőt, az is, hogy az utolsó enciklikájának végleges formába öntését már utódjára, Ferenc pápára hagyta, hogy mintegy hidat képezzen közöttük. Nos, ezek a szellemi találkozásaink olyanok voltak, hogy jómagam csak tanulhattam, illetve példát meríthettem belőlük.

Így jutunk a harmadik szintre: a *tényleges találkozásokhoz*. XVI. Benedek pápával még bíboros korában kerültem közvetlen kapcsolatba. Ténylegesen akkor, amikor meghívott a Nemzetközi Teológiai Bizottságba, ahová az ő javaslatára az elődje, az immár szent II. János Pál pápa nevezett ki. Ez a kapcsolat a bizottságban való munkálkodásunk folyamán vált szorosabbá. Az első ötéves ciklusban öt, a másodikban pedig egy esztendő tölthettem vele a közös munkálkodás folyamán a plenáris üléseken. Levelei végén több, saját kézzel írt aláírását is őrzöm. Ámde a legbecsesebb számomra az az aláírása, amelyet külön kérésemre adott autogramként 2004-ben. Ekkor jelent meg egy tanulmánykötet a Vatikánban II. János Pál pápaságának 25. évfordulójára, amit Ratzinger bíboros gondozott, s a bizottsági munka egyik szünetében megkértem, hogy dedikálja nekem. Kikerestem azt a lapot, ahol az ő tanulmánya kezdődik, s odaírtam vele a nevét. Lehet, hogy szokatlan volt a kérésem, ugyanis a bizottság többi huszonkilenc tagja közül senki sem kért tőle autogramot. De ő semmi meglepődést nem mutatott. Mindenesetre számomra szép és féltve őrzött emlék Ratzinger bíboros úrtól, ugyanis ekkor még nem pápa volt, hanem a bizottságunk elnöke, illetve a Hittani Kongregáció bíboros prefektusa.

Személyes élményeimből néhány olyan dolgot emelnék ki, amiket talán érdemes másokkal is megismertetni.

Mindenekelőtt a *figyelmességét* említeném. Ezalatt nem csupán az udvariasságát értem – bár teljesen és tökéletesen érvényes rá az is. Sokkal inkább érvényes ez arra, hogy a közös munka folyamán mennyire figyelt, mennyire „jelen volt”. Folyamatosan. Nem kerülték el a figyelmét

a hozzászólások, a legjelentéktelenebbnek tűnők sem. Az egész heti plenáris ülés folyamán reggeltől estig mindvégig jelen volt közöttünk, soha nem hiányzott. Utódai, Levada és Müller bíboros, illetve Ladaria (akkor még csak) érsek kihagytak egy-egy ülést. Ám ahogy Ratzinger bíboros ott volt, tényleg „ott volt”. Figyelt és jegyzetelt. Olykor a szemüvege fölött oldalra kisanáltva. Láttam, hogy grafitceruzát használt az íráshoz, s ha jól láttam, gyorsírással jegyzetelt, vagy legalábbis a saját írásmódján írt (nyilván nem kell azt elképzelni róla, hogy parlamenti gyorsíróként minden szót lejegyzett volna).

Magával ragadónak éreztem sziporkázó *tudását*. Követte a munkánkat, irányította is, bár ez főleg a bizottság általános titkárának volt a feladata, olykor pedig, amikor szükségesnek tűnt, összegezte az elhangzott véleményeket. És itt tapasztalhattuk meg mindannyian – harmincan voltunk a bizottságban – az éles logikáját, szintetizáló képességét. (Erre egy interjúban Christoph Schönborn bécsi bíboros is felhívta a figyelmet.) Mindig a lényegre irányította a figyelmet. Emlékezetes marad számomra egy különleges eset. Bíborosként utoljára irányította a heti munkánkat – bár ezt akkor még nem tudhatta, mint ahogy mi sem –, s a munkálkodás zárásaként összefoglalót tartott. Felállt az U-alakban rendezett asztalok végén, kezébe fogott egy tenyérnyi papírt, amelyen a vázlata volt, s ékes latin nyelven egy ragyogó beszédet mondott. A végén sajátosan somolyogva meg is jegyezte, hogy talán utoljára hangzott el a bizottságban latin nyelvű beszéd. Valószínűleg igaza is lett. Legalábbis a következő években, amikor a bizottság tagja voltam (még négy évig), nem történt hasonló eset.

XVI. Benedek pápa bizonyára nem véletlenül kapta a *teológus pápa* elnevezést. Könyveiből, írásaiból ismertük és ismerjük egyedülálló teológiai munkásságát. Nem véletlen, hogy ő lett a Hittani Kongregáció prefektusa. Milyen nagyszerű élmény volt számomra élőben megtapasztalni a teológiáját, amit átadott nekünk!

A *személyességét* is meg kell említenem. A heti munkánk minden reggel szentmisével kezdődött. S amikor ő is velünk együtt koncelebrált, észrevettem, hogy milyen figyelmesen szemléli a görögkatolikus miseruhámat, már az öltözködéstől kezdve. Nekem ugyan nem mondta azt, amit egyszer Szilárd püspök úrnak: „Die byzantinische Kirche in ihrem vollen Glanz!”, de látszott rajta, hogy mennyire értékeli. A szertartás folyamán is többször rám nézett, szemkontaktusban voltunk. Érdekes módon ez megmaradt a későbbiekben is: amikor már pápaként fogadott bennünket – szokás szerint – a heti munkánk végén, mindig észrevettem, hogy a kihallgatáson gyakran rám néz. Pedig itt már nem a liturgikus ruha volt rajtam. Igaz, a bizottságnak egyedüli görögkatolikus tagja voltam. Amikor a Rupnik atya által gyönyörű mozaikkal díszített pápai magánkápolnában miséztünk együtt, ugyanezt tapasztaltam: többször rám nézett, figyelt. Az egyházam iránti megbecsülése jegyének veszem ezt a ténytet.

Abban a szerencsében részesültem, hogy részt vehettem XVI. Benedek pápa *beiktatási* szentmiséjén is a Szent Péter téren. Valójában ez – ahogy ő nevezte – a „péteri szolgálat” kezdetét jelentette számára. Ekkor hallottam őt pápaként először élőben megszólalni, s mély nyomot hagyott bennem a mondanivalójának kettős gondolata. Felhívta a figyelmet arra, hogy az egyház életében mennyire fontos a relativizmus és a szubjektivizmus veszélyének elkerülése. Ez aztán végigkísérte pápaságának egész idejét.

A pápával való *személyes* találkozások közül egyet szeretnék kiemelni. A néhány mondatos, egy-két perces, kézfogással és gyűrűcsókkal kísért találkozás alkalmával mindig mondtam neki, hogy a magyar görögkatolikus egyház tagjai (a kispapokkal együtt, akiknek rektora voltam) imádkoznak érte. S az emlékezetes eset alkalmával kértem, hogy imádkozzon a hazámért, mert nagy szüksége van rá. Majd a földre gyökerezett a lábam, amikor azt válaszolta, hogy igen, megteszi, mert most lesz az 1956-os forradalom évfordulója. Ezt nem a titkára súgta neki! Igen! Ilyen hatalmas tudása, ilyen nagy világszemlélete volt!

Visszatérek emlékezésem elejére. Amikor azt a bizonyos *autogramot* kértem Ratzinger bíboros úrtól a könyvbe, roppant készségesnek mutatkozott. Kissé bátortalanul léptem oda hozzá, főleg azt látva, hogy senki más nem tesz olyat, hogy aláírást kérjen tőle. Már nyúlt is a mindig nála lévő fekete táskájába, vette elő a tollát az íráshoz. S hogy zavarba ne jöjjön, eléje tartottam a kítűzőmet, amelyen a nevem szerepelt, tudván azt, hogy – bár többször hallhatta – nem egyszerű leírni. Hálásan pillantott rám a sanda mosolyával, s már betűzte is a nevemet az autogramhoz. Jómagam pedig hálásan köszönöm neki ezt az ajándékot.

Azután a nyugdíjas pápa még ezt is felül tudta múlni. Ugyanis még karácsony előtt megkaptam tőle az ajándékát, a személyesen nekem dedikált liturgikus könyvét. Egy jó hónappal a halála előtt, 2022. november 22-én írta alá, és küldte el az áldásával együtt. Szilveszterkor pedig a mennyei Atyához költözött. Így most már odafentről kérhetem az áldását...

Úgy érzem, reflektálnom kell a 2013. február 11-én történt lemondására is. Ő volt a történelem ötödik pápája, aki lemondott (1415-ben fordult elő utoljára). Sokféle híresztelés látott napvilágot arról, hogy kik, hogyan, miért mondatták le. Ámde a saját maga által megfogalmazott és elmondott latin nyelvű nyilatkozat egyértelmű és világos választ ad a kérdésre. Így mondta: „Szent Péter hajójának irányításához és az evangélium hirdetéséhez olyan testi és lelki erő kell, amely bennem az utóbbi időben olyannyira alábbhagyott, hogy fel kellett ismernem, alkalmatlan vagyok a rám bízott hivatal irányítására. Tettem súlyának tudatában szabadon kijelentem, hogy lemondok Róma püspökének, Szent Péter utódjának hivataláról, melyet 2005. április 19-én rám bízta.” Személyiségét közelebbről is ismerve teljes bizonyossággal ki merem jelenteni, hogy az általa leírt és elmondott nyilatkozat minden szava a valóságot fedi és tükrözi. Minden erre vonatkozó pletykát el kell tehát utasítanunk. Számomra az adja az eligazítást – ha már személyes emlékezésről van szó –, amit az utóda, Ferenc pápa mondott az újságíróknak a repülőgépen az egyik apostoli látogatása után Rómába visszatérőben: „Ne azt figyeljétek, amit rólam mondanak, hanem azt, amit én mondok.” Úgy gondolom, Benedek pápa lemondásával kapcsolatban is ez adja az eligazítást.